

Tisková zpráva Státního zdravotního ústavu ke Světovému dni boje proti AIDS 2020

Praha 1. 12. 2020

Česká republika zůstává zemí s relativně nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci světa i Evropy jak z pohledu relativního počtu nových případů, který se pohybuje kolem 2 případů na 100 000 obyvatel, tak z pohledu kumulativního počtu HIV infekcí (3 801) zaznamenaných za celé období sledování od roku 1985. Je tomu tak i přesto, že v období let 2003 až 2016 byl zaznamenán dlouhodobý nárůst nově zjištěných případů z úrovně kolem 50 až na maximum 286 případů. V letech 2017 a 2018 byl pozorován výrazný pokles nově zjištěných případů. V roce 2019 pokles dále nepokračoval a bylo zjištěno 222 případů. V prvních deseti měsících letošního roku již bylo zaznamenáno 211 případů. Od roku 2017 je pozorován pokles případů zjištěných ve skupině mužů majících sex s muži, jejichž podíl klesnul z 74,5 % v roce 2016 na 57,8 % v letošním roce. Ve stejném období byl pozorován pokles též u občanů České republiky, a to z 69,6 % na 58,3 %. Za deset měsíců letošního roku je již počet zachycených rezidentů, tj. cizinců s dlouhodobým pobytem (88) vyšší než celoroční počet kteréhokoli předchozího roku. Podíl HIV pozitivních rezidentů z celkového počtu cizinců s dlouhodobým pobytem v ČR je násobně vyšší než podíl HIV pozitivních mezi občany ČR. Rezidenti proto představují skupinu s výrazným rizikem.

V posledních dvou letech byl pozorován nárůst počtu nově diagnostikovaných žen až na 38 v letošním roce oproti dlouhodobému průměru let 2009–18, který činil 22 žen. Letošní počty nově zachycených jsou patrně ovlivněny probíhající koronavirovou epidemií. Mezi zachycenými případy je v porovnání s předchozími roky téměř dvojnásobně vyšší počet osob (55), které již o své HIV pozitivitě věděly. Zčásti jde o rezidenty, kteří nejspíše vyhledali zdravotnické zařízení kvůli omezení přeshraničního pohybu a potřebě získání léků, které si za běžné situace zajišťovali mimo území ČR. Uvedené skutečnosti sčezují posouzení skutečných trendů vývoje HIV v ČR.

DATA O VÝSKYTU HIV V ROCE 2020

Mezi případy HIV nově diagnostikovanými v letošním roce je **173 mužů a 38 (18,0 %) žen**. Průměrný věk nově zjištěných byl 37,4 roku, s věkovým rozpětím od 18 do 67 let. Při zjištění HIV infekce bylo 144 (68,2 %) infikovaných v asymptomatickém stadiu, 18 (8,5 %) ve stadiu akutní infekce a pozdní záchyty představuje 19

(9,0 %) nemocných ve stadiu symptomatického non-AIDS a zejména 30 (14,2 %) s onemocněním AIDS.

Dohromady necelá polovina nových případů uvádí obvyklé **bydliště** v Praze (36,0 %) nebo ve Středočeském kraji (10,4 %), což odpovídá dlouhodobým trendům, další významný podíl případů připadá na Jihomoravský kraj (15,2 %).

Z 211 nových případů HIV infekce v roce 2020 bylo **88 rezidentů** (41,7 %) pocházejících zejména z Ukrajiny (34) a dále ze Slovenska (6), Ruska (5) a dalších 25 zemí.

V ČR stále dominuje **přenos infekce HIV sexuální cestou** (88,2 % případů v deseti měsících roku 2020), přitom 122 (57,8 %) nových případů bylo zjištěno u mužů majících sex s muži (z nich 1 byl rovněž injekčním uživatelem drog, ale sexuální přenos se u nich jeví jako pravděpodobnější). K heterosexuálnímu přenosu infekce došlo u 30,3 % nových případů, a to u 30 mužů a 34 žen. Podíl **přenosu prostřednictvím injekčního užívání drog** je v ČR na rozdíl od přenosu sexuálního i nadále nízký (9 osob, tj. 4,3 % v roce 2020). Ojedinelý případ nozokomiálního přenosu (1 osoba; 0,5 %) se týká cizince s dlouhodobým pobytem, k jehož naze došlo mimo území ČR. U 15 (7,1 %) infikovaných zůstal způsob přenosu zatím neobjasněn.

Stále trvá nepříznivý trend vysokého výskytu dalších sledovaných **sexuálně přenosných infekcí** u HIV pozitivních. V roce 2019 bylo u nich nově zjištěno 142 případů syfilis, 69 případů kapavky a 8 případů lymfogranuloma venereum, a to v naprosté většině u mužů majících sex s muži. U syfilis převažuje časná infekce, která je z hlediska rizika přenosu na další sexuální partnery nejnebezpečnější. U 60 (42,3 %) případů syfilis a 44 (63,8 %) případů kapavky se jedná o reinfekci, což představuje výrazně vyšší výskyt reinfekcí než v ostatní populaci.

Naprostá většina (96 %) pacientů, kteří jsou v kontaktu s klinickými pracovišti (HIV centry), je léčena, a to v souladu s aktuálními doporučeními, podle nichž je léčba zahajována co nejdříve po zjištění HIV pozitivitu.

Bylo nově zjištěno 34 případů **onemocnění AIDS** (26 u občanů ČR, 8 u rezidentů), z toho většina (30, tj. 88,2 %) jsou pozdní záchyty, kdy byla infekce HIV prokázána až ve stadiu AIDS. Bylo zaznamenáno 15 úmrtí pacientů ve stadiu AIDS (v průměrném věku 37,3 roku)

a 10 úmrtí nemocných s HIV z jiné příčiny (v průměrném věku 44,8 roku).

Kromě dosud uvedených počtů bylo 11 nových případů HIV zjištěno u **cizinců s krátkodobým pobytem** v ČR.

KUMULATIVNÍ DATA OD ROKU 1985

V období od zahájení sledování infekcí HIV, tj. od 1. 10. 1985 do 31. 10. 2020 bylo v ČR celkově zjištěno 3801 případů HIV pozitivitu u občanů ČR (2813) a rezidentů (988), z toho bylo 3264 (85,9 %) mužů a 537 (14,1 %) žen. U 710 z nich (575 mužů, 135 žen) došlo k rozvinutí onemocnění AIDS. Z 3801 pacientů již zemřelo 493 (13,0 %), přičemž 326 úmrtí bylo ve stadiu AIDS (45,9 % ze všech nemocných s AIDS) a 167 z jiné příčiny.

PREVENTIVNÍ AKTIVITY

Při naplňování Národního programu řešení problematiky HIV/AIDS v České republice v období 2018–2022 klade Státní zdravotní ústav (SZÚ) důraz jak na primární prevenci, cílenou na zdravou populaci, tak na sekundární prevenci.

V oblasti **primární prevence**, je nejžádanější aktivitou celorepublikově realizovaný interaktivní program **Hrou proti AIDS**. Od začátku tohoto projektu, tj. od roku 1999, bylo touto formou osloveno již přes 210 000 žáků 8. a 9. tříd, učňů a studentů střeňích škol v České republice. Projekt převzalo Slovensko a Ukrajina. Rok 2020 byl vzhledem k probíhající koronavirové infekci atypický. Došlo k přerušování výuky na školách a tím i k přerušování realizace tohoto a dalších projektů.

Od 1. prosince 1995 je v provozu bezplatná **Národní linka pomoci AIDS** (800 144 444), kde je ročně zodpovězeno kolem 1 000 dotazů, další jsou pak zodpovězeny v rámci internetové anonymní poradny.

Mezi významné aktivity primární prevence patří i ediční činnost a tvorba výchovně vzdělávacích materiálů pro nejrůznější cílové skupiny. Aktuálně je například k dispozici dotisk materiálu „Česká zpráva ze studie European MSM Internet Survey (EMIS 2017)“.

V oblasti **sekundární prevence** je třeba upozornit zejména na aktivity nabízející bezplatné anonymní **testování** na HIV, v indikovaných případech bezplatné testování na hepatitidy B, C a ostatní pohlavně přenosné infekce, vždy spojené s před a po-testovým poradenstvím. Státní zdravotní ústav provozuje 4 poradny prevence HIV/AIDS (Praha, Brno, Jihlava, Hodonín). V této souvislosti je třeba zdůraznit, že důležitá je síť poraden napříč Českou republikou, které provozují jak státní tak nevládní organizace. Informace o možnosti testování v celé České republice je každému k dispozici v několika jazycích na www.tadyted.com.

V oblasti mobilního testování na HIV spolupracuje Státní zdravotní ústav s nestátními neziskovými organizacemi.

V době od 20. do 27. listopadu 2020 probíhala celorepubliková kampaň zaměřená na podporu testování, tj. **Evropský týden testování na HIV a žloutenky**. V České republice kampaň koordinuje Státní zdravotní ústav za podpory ministerstva zdravotnictví. Navzdory problémům, které přináší pandemie covid-19, měli zájemci o testování k dispozici 45 testovacích míst ve všech krajích České republiky. Současně mají možnost i mimo tento týden si najít „své“ testovací místo na webu: www.tadyted.com.

Státní zdravotní ústav se spolupodílí na organizaci Mezinárodního symposia ke Světovému dni AIDS, jehož hlavními organizátory jsou Společnost infekčního lékařství ČLS JEP a Klinika infekčních nemocí a cestovní medicíny FN Plzeň. Toto sympozium je již několik let důležitým fórem pro výměnu odborných informací v oblasti prevence a léčby HIV/AIDS. Jeho 7. ročník byl však stejně jako řada jiných odborných akcí přesunut na květen 2021.

V současné době je před publikací výsledků studie využití testů určených pro sebetestování infekce HIV, realizovaná ve spolupráci s Domem světla v Praze.

Státní zdravotní ústav aktivně spolupracuje s Magistrátem hl.m. Prahy, který přistoupil k iniciativě Fast-Track Cities, sdružující města ze všech světadílů bojující proti HIV/AIDS.

MEZINÁRODNÍ AKTIVITY

Státní zdravotní ústav spolupracuje s Evropským centrem pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC), UNAIDS a dalšími organizacemi podle aktuální potřeby, tak jak vyplývá z mezinárodních závazků ČR.

Všechny uvedené aktivity byly podpořeny finančně Ministerstvem zdravotnictví České republiky.

Kontakty:

RNDr. Vratislav Němeček, CSc.,

vedoucí Národní referenční laboratoře pro HIV/AIDS,

Státní zdravotní ústav

Kontakt: vratislav.nemecek@szu.cz

RNDr. Marek Malý, CSc., *vedoucí oddělení*

biostatistiky, Státní zdravotní ústav

Kontakt: marek.maly@szu.cz

MUDr. Hana Zákoucká, *vedoucí oddělení sexuálně*

přenosných infekcí, Státní zdravotní ústav

Kontakt: hana.zakoucka@szu.cz

MUDr. Anna Kubátová, *manažerka Národního*

programu HIV/AIDS v ČR, Státní zdravotní ústav

Kontakt: anna.kubatova@szu.cz